

ДАНИЕЛ ДАЯНУ: "ПО-ДОБРЕ ДА СЕ БОРИМ С ТРУДНОСТИТЕ КАТО ЧЛЕНКИ НА ЕС"

Публикуван на: 08-08-2006

Източник: [Портал Европа](#)

Бившият финансов министър на Румъния съветва България да не харчи бюджетния си излишък за текущи разходи.

Интервю на Николай Йотов - Букурещ.

Даниел Даяну е министър на финансите на Румъния в подготовителния за страната период за започване преговори с Европейския съюз през 1997-1998 година. Председател е на Румънското икономическо общество, а така също и президент на Европейската асоциация за сравнителни икономически изследвания; професор в Академията по икономически науки в Букурещ, международен финансов и икономически съветник.

Г-н Даяну, като министър на финансите на Румъния в подготовителния период, преди започване преговорите на страната Ви с Европейския съюз (ЕС), смятате ли, че тя беше готова на този етап, на необходимото равнище за този процес? Мислите ли, че Румъния можеше да започне тези преговори по-рано?

Не е тайна, че нито една от посткомунистическите страни кандидат-членки за ЕС не беше изпълнила основни икономически положения при които да започне преговорите си със съюза. Въпреки това, трябва да се има предвид широката разновидност от особеностите и трудностите на икономическото развитие в тези страни от опитите за реформа преди 1989 г. и реформите след промените. В известен смисъл изглежда странно, че относително бедни общества и икономики са се стремили през годините да се присъединят към богати и проспериращи такива. Обяснението, разбира се, е че присъединяването към ЕС бива разглеждано в многостранна перспектива. Встрани от реториката на "завръщането към Европа", съществува наистина историческата възможност за преодоляване на десетилетна изостаналост. Поради тези причини именно Румъния се стремеше и започна преговорите през 1999 г., макар готовността ѝ да беше далеч от това, което беше адекватно за инициране на този процес. Дори сега съществуват огромни "ями" и слабости, но основният аргумент тук е, че би било несравнимо по-добре да се борим с тези слабости като членове на ЕС, отколкото на вратите му.

До каква степен фискалната политика на една държава е решаваща при отношенията с

ЕС и до каква степен е оправдано Евросъюзът да определя дневния ред на финансовите министерства?

Съществуват няколко ъгъла от които да се разглеждат тези въпроси. Един от тях е несъмненият суверенитет на фискалната политика на страна членка на ЕС. Това означава, че въпреки че Европейската комисия (ЕК) прави заключения за финансовите условия на дадена страна и въпреки наличието на пакт за стабилност, основан на Договора от Маастрихт, правителствата имат свободата да формулират финансовото си развитие както намерят за добре. Независимо от това, осезаемият натиск и нуждата от координиране на фискалната с валутната политика ограничават полето за маневри в тази насока. Бих добавил, че ЕС поставя допълнително бреме с налагането на обща валутна политика. Държавите кандидатки трябва от своя страна да се справят с проблемите, които възникват в бюджетите им вследствие придържането към финансовите изисквания от ЕС в процеса на присъединяване. Това може да включва допълнителни бюджетни разходи, които лесно могат да достигнат 4-5 процента от Брутният вътрешен продукт (БВП). Ако една фискална политика не бъде формирана разумно и "няма поглед в бъдещето", бюджетният дефицит може да излезе извън контрол, както това се случи в Унгария, и да осакати икономическото равновесие. В заключение, разумната бюджетна политика е основно изискване в растящата и все по-глобална икономика, където надигането на Азия, като световен играч, демографията, ограничените социалноосигурителни системи, цената на жизненоважните продукти и др. формират пакет от неблагоприятни фактори за в бъдеще.

Кои са, според Вас, основните постижения на последните две румънски правителства във финансовата сфера и доколко дейностите на всяко от тях двете си противоречат или се допълват едно с друго? Според някои, премиерът Калин Попеску-Търчану "имаше смелостта" да прекрати предсрочно отношенията на страната с Международния валутен фонд (МВФ) миналата година. Отношенията на България с МВФ изтичат през септември т.г. и страната ни, с малки изключения, продължава да изпълнява нарежданията на фонда?

В идеалистичен план, добре е да си в отлични отношения с МВФ, концептуално и оперативно. Тази международна финансова институция има страхотни експерти и техните напътствия обикновено са много полезни. Дори те, обаче, могат да бъдат неадекватни. Например, преди около десетилетие, МВФ препоръча Румъния да отвори капиталовата си сметка. По времето, когато бях главен икономист на Централната банка, аз се противопоставих на това предложение. Кризата в Югоизточна Азия и в други части на света доказа тезата ми и слава Богу, Румъния не отвори сметката предварително. Страната ми обаче беше принудена да го направи като едно от изискванията за присъединяване към ЕС. По ирония на съдбата тогава МВФ счете този ход за рискован. Този път аз се съгласих с виждането им, че разликите в лихвения процент са все още високи, инфлацията е все още висока, а обемът на финансовия пазар е все още малък.

Финансовата политика на премиера Търчану е доста по-различна от тази на

Социалдемократическата партия (предишното правителство - на Адриан Нъстасе, б.а.) поради една много проста причина: въвеждането на 16-процентния плосък данък. МВФ не се противопостави, но предвиди въвеждането му като абсолютно ненавременно, понеже икономиката "буксуваше" заради високото потребление. Това доведе до фактическия край на връзката с фонда. Голямото предизвикателство пред румънското правителство е да не позволи бюджетният дефицит да излезе извън контрол след приемането ни в ЕС, като същевременно увеличаването на неправителствения

кредит е твърде бързо. Дилемата пред правителството е как да помири монетарната логика (за ограничаване ролята на държавата до контрол върху инфлацията, б.а.) за намаляване на инфлацията и кейнсианската теория (теория, според която държавата трябва да има равно участие с частния сектор във формирането на икономиката, б.а.) за бюджетната политика, наложена за да увеличи разходите на държавата за подобряване на положението, по един или друг начин.

Кои са финансовите институции, които трябва да управляват контрол върху изразходването на средствата от структурните и кохезионните фондове на ЕС? Румъния ще получи близо 30 млрд. евро в периода 2007-2013 година?

Това несъмнено трябва да бъде министерството на финансите. От друга страна, всяко министерство, което ще усвоява средствата в съответния отрасъл, за който те са предназначени трябва да бъде изключително отговорно.

Очакват ли се "асиметрични шокове" в по-дългосрочен план във финансовото ни развитие?

Интензитетът на "асиметричните шокове" (развитието в една област на икономиката, за сметка на друга, поради определено съсредоточаване на средства, б.а.) зависи от развитието на реалната и номиналната конвергенция. Освен ако не развием правилно финансовите си пазари, пазим благоразумен бюджетен дефицит и поддържаеме икономическия ръст, вероятността от мощни "асиметрични шокове" нараства.

Смятате ли, че вдигането на акциза върху алкохола и цигарите ще доведе до нарастване на контрабандата им, с което де факто, се подкрепя организираната престъпност, както твърдят някои производители?

Това е чувствителен въпрос. Така или иначе аз съм определено за налагането на мерки върху ограничаването на употребата на тези продукти.

Ще се увеличи ли бюджетният дефицит в Румъния през 2007-ма година имайки предвид данъците и финансовия принос на страната към бюджета на ЕС? Финансовият министър Себастиан Владеску наскоро взе решение за увеличението му тази година на 2,5 процента?

Смятам, че това увеличение е неблагоприятно. Освен ако събираемостта на данъците не се подобри значително и се наложи ограничение на разходите, бюджетният дефицит може да достигне 4 на сто от БВП през 2007 г. и дори повече в следващите години. Особено предвид финансовото участие на страната в бюджета на ЕС, нуждите за съвместно финансиране и задълженията по изпълнение на финансовата рамка на предприсъединителния договор.

Румъния вече въведе "плоския" данък, за който стана дума, в началото на 2005 година, България все още не е. Какви са минусите на този вид данък и какъв е съветът Ви към нашата страна?

Аз не симпатизирам на определен вид данък. Фискалният фундаментализъм не е нещо позитивно. Разглеждам въвеждането на 16-процентния "плосък" данък в рамките на финансовата конкуренция в Европа в този момент. Управлението му обаче, можеше да бъде установено по един по-добър начин. Той има своите плюсове и минуси, като един от минусите му, в Румъния, е, че в дните на най-широкото си разпространение подкрепи потреблението, като създаде увеличаващи се външни дефицити. В България ви е необходимо да бъдете "по-отворени" и прагматични. Вижте какво може да спомогне за събирането на повече бюджетни приходи за да се справите със

ДАНИЕЛ ДАЯНУ: "ПО-ДОБРЕ ДА СЕ БОРИМ С ТРУДНОСТИТЕ КАТО ЧЛЕНКИ НА ЕС"

задълженията си към ЕС и производството най-широко търсените стоки.

Като наблюдавам сходните черти в развитието на нашите две страни, не мога да не Ви попитам за мнението Ви относно сделката за т.нар. магистрала „Трансилвания", която правителството разгледа и поднови договора с американския консорциум „Бехтел" точно преди Коледа м.г. За справка ще отбележа, че българският своеобразен еквивалент, т.нар. магистрала „Тракия" е все още в съда, поради последователно оспорване на сделката, сключена без търг и конкурс с португалска фирма.

Аз лично бях критичен в медиите тогава по повод договора, сключен с „Бехтел". Изглежда дори американското посолство у нас съветваше правителството да бъде особено внимателно при спазването на процедурите по назначаване на консорциума за изпълнител на сделката. Основното е, че трябва да се грижим повече за това как се изразходват обществените средства. Високите политически и геополитически интереси не са оправдание за правенето на дълбоко противоречиви договори. Друга лоша сделка беше тази с приватизацията на петролната компания „Петром". Сумите, които правителството получи тогава са неприятно ниски предвид покачващите се цени на петрола. Чудя се какъв е бил съветът на международния им консултант Credit Suisse.

Очаква се бюджетният излишък за 2006 г. в България да достигне 800 млн. лв., което е повече от 400 млн. евро. Съществуват сериозни спорове сред професионалните и политическите кръгове за какво трябва да бъдат харчени тези пари и доколко полезно е всъщност да съществуват подобни излишъци. Какво е мнението ви за този фискален феномен?

В момента вие поддържате бюджетен излишък по съвет на МВФ, с цел да контролирате дефицита по текущата сметка. Това е финансов лост, който има твърде ограничена ефикасност, понеже когато капиталовата сметка е отворена, външния кредит лесно замества вътрешния. Така или иначе, имате голямо предимство пред Румъния ако става въпрос за бюджетните приходи като част от БВП, които във вашата страна, са с 5-6 процента по-високи от нашите. Едно от логичните обяснения за това би било, че земеделският отрасъл допринася много по-съществено за бюджета и на централната банка не ѝ се налага да налага сурови ограничения, които да „изяждат" от приходите ѝ. Това предимство означава, че можете да харчите сравнително повече за основни обществени нужди като инфраструктура, образование и здравеопазване. Бъдете предпазливи, обаче, да кажа отново, във връзка с финансовите задължения към ЕС, които тепърва предстоят. Поради тази причина настоящият излишък не бива да се харчи основно за текущи разходи.

Портал ЕВРОПА благодари на колежата Николай Йотов за предоставеното интервю.